

Socialdepartementet
Enheten för socialtjänst och funktionshinderpolitik
S2023/00244

En uppväxt fri från våld - En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

Region Jönköpings län har getts möjlighet att yttra sig över rubricerade remiss En uppväxt fri från våld - En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70).

Sammanfattning

Region Jönköpings län ställer sig positiv till förslaget om en nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn och ser att det är värdefullt och angeläget med en strategi med fokus på barnen.

Region Jönköpings län instämmer med strategins utgångspunkt att alla former av våld som barn kan utsättas för måste synliggöras, att barns rättigheter inte är förhandlingsbara, och att barn behöver ses som både kompetenta och särskilt skyddsvärda. Region Jönköpings län ser positivt på förslaget om en nollvision i arbetet mot våld mot barn.

Att barn, utifrån Barnkonventionens grundprinciper, involverats i arbetet med framtagandet av förslaget till strategin ser Region Jönköpings som mycket positivt och av stor vikt.

Synpunkter på förslaget

Region Jönköpings län välkomnar och ser det som rimligt att det förebyggande arbetet tar en framträdande roll i strategin. Vården, som i många avseenden står för delen gällande behandling, borde få en större roll. Som strategin nämner så kommer det nationella arbetet med upptäckt av våldsutsatta barn att leda till fler fall av upptäckt våld. Detta kan innebära att man, baserat på ny förståelse för omfattningen av problemet och patient-/klientgrupper, kan utforma mer förebyggande strategier. Innan det görs kommer vården belastas av exempelvis ökat behov av kris- och traumabehandlingar. Därför kan tillgång till behandlare med traumakompetens, tillskott till Barn- och ungdomspsykiatri för att möta köer eller motsvarande, behöva säkerställas åtminstone inledningsvis. Därefter kan det behöva skalas ned när förebyggande insatser börjar visa effekt. Region

Jönköpings län hade gärna sett att regioner får stöd ifrån strategin med denna fördelning/planering.

Hälso- och sjukvården arbetar med, och förhåller sig till, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer; HSFL - FS 2022:39. Förslagen i den nationella strategin förstärker och tydliggör flera delar av uppföljningen.

Våld mot barn ska förebyggas

Det främjande och förebyggande arbetet mot våld handlar om att skapa trygga miljöer för barn, exempelvis genom föräldraskapsstöd som främjar trygga hemmiljöer, om insatser för att främja trygga stadsmiljöer och digitala miljöer samt om insatser som främjar trygga förskole-, skol-, fritids- och institutionsmiljöer.

För att breda universella insatser såväl som riktade insatser ska bidra till att uppnå målen med strategin och det övergripande folkhälsomålet om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation behöver våld mot barn lyftas och synas. Att arbetet med den nationella strategin bör länkas samman med befintliga strukturer för folkhälsoarbetet är nödvändigt för att se kopplingen mellan en uppväxt fri från våld och beprövad kunskap och forskning om hälsans bestämningsfaktorer. Att länka samman frågan om våld mot barn och unga med det arbete som görs på folkhälsoområdet är av stor vikt för att öka möjligheterna att insatser för detta inbegrips i folkhälsoarbete för barns rättigheter och levnadsvillkor.

Våld är i stort sett per definition ett problem som spänner över sociala, somatiska och psykologiska verksamhetsområden. Förtydligande av de kommunala ansvaren är här varmt välkommet, men samverkan kommer att behövas i väldigt stor utsträckning. Strategin förlägger ansvaret för utveckling och implementering av samverkansformer på Länsstyrelsen och i viss mån på Folkhälsomyndigheten. Utvecklade samordningsformer är viktigt, men en oro är att Länsstyrelserna inte har nog med mandat för att styra implementering av samverkansformer som når hela vägen fram till mottagningar och socialkontor. Bristande tilltro till myndigheters möjlighet att ge stöd och hjälp är både en potentiell konsekvens av våld, men också en skyddsfaktor för psykisk ohälsa som resultat av våld.

Barns våldsutsatthet ska upptäckas

I förslaget till strategin beskrivs att våld mot barn kan ta sig olika uttryck och förekomma på alla arenor där barn befinner sig. Många barn är utsatta för flera olika former av våld både från vuxna och från andra barn. För att upptäcka dessa barn behövs rutiner kring hur man ställer frågor om våldsutsatthet till barn. Som uppföljning av föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer upprättar hälso- och sjukvården rutiner kring frågor om våld samt bedömning om barns behov av information, råd och stöd. Vidare beskrivs i förslaget till strategi att ett

barn kan växla från att i en situation vara offer för våld, och i en annan situation själv vara den som utövar våld. För att upptäcka och bemöta dessa barn finns behov av utbildning och kunskapshöjande insatser.

Under rubrik 5.2.2 *Våld i digitala miljöer* beskrivs det digitala nätanvändandet gå nedåt i åldrarna och därmed får vi allt yngre barn som blir utsatta för våld och övergrepp via olika digitala forum. Vi ser den trenden även i Region Jönköpings län och ser ett behov av utbildning och insatser för dessa barn och ungdomar som blir utsatta men även behov av förebyggande insatser.

En tidig upptäckt, som även leder till ett individanpassat stöd, kan vara avgörande för att minska risken för framtida ohälsa. Att barn och ungdomar med funktionsnedsättningar oftare utsätts för våld framgår i kapitel 5.3.3 *Särskild utsatthet med anledning av långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning* och är något som alla som arbetar med målgruppen behöver vara extra uppmärksamma på. Personal behöver vara lyhörd för barns signaler och i många fall annorlunda sätt att förmedla sin utsatthet.

Barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till

Att varje barn som utsatts för våld får sin rätt till skydd, stöd och behandling tillgodosedd är en central uppgift för olika aktörer i samhället. Detta beskrivs även i *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer; HSFL - FS 2022:39*. I förslaget till strategi står att ett av strategins mål bör vara att tillgodose våldsutsatta barns rätt till skydd, stöd och behandling där grundläggande förutsättningar för att målet ska uppnås är att insatser tillgängliggörs för alla som är i behov av dem, att insatserna är verkningfulla och anpassade efter de individuella behoven vilket förstärker det som står i föreskrifterna.

Barn är experter på sin egen situation. Region Jönköpings län ställer sig positiv till att det i förslaget till strategi belyses att för att barn och unga ska kunna vara delaktiga kan det behöva egen tid för samtal utan föräldrar eller vårdnadshavare. Det är viktigt dels för att få tillfälle att berätta sådant som inte känns bra att föräldrarna får höra, dels för att de vuxnas röst inte ska bli alltför dominerande. Att göra barn delaktiga innebär även att fråga dem om vilket stöd de behöver och att individanpassa stödet. Alla behöver inte samma sak, och det behöver finnas alternativ att välja mellan.

Region Jönköpings län anser att SIP (Samordnad individuell plan) som verktyg skulle kunna användas i större utsträckning för att insatser från olika verksamheter ska vara samordnade, delaktigheten i insatsen stärkas och för att varje barns behov ska tillgodoses och insatserna bilda en hållbar kedja. Kvaliteten på SIP-möten och SIP-planer, samt följsamheten till etablerade planer varierar mellan regioner, kommuner och ibland enskilda enheter. Dels på grund av olika förutsättningar beroende på kommuners storlek och befolkning etcetera, men också på grund av

att personal byts ut, vilket leder till att välmenande och väl utformade strukturer för samverkan faller.

Kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas

Region Jönköpings län välkomnar det stöd som beskrivs utifrån det nationella arbetet med strategin för att förebygga och bekämpa våld mot barn, samt stödjande utvecklingsarbete på lokal och regional nivå. Så även uppföljning av strategins mål, sammanställning av resultatet av genomförda insatser och identifiering av behov av ytterligare insatser samt framtagande av indikatorer för att följa utvecklingen mot strategins mål.

Författningsförslagen

Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

I andra stycket, som är nytt, anges att det sätt som informationen ges ska anpassas till barnets ålder och andra individuella förutsättningar exempelvis funktionsnedsättning, språklig bakgrund eller andra omständigheter som kan påverka hur informationen bör ges. Den som ger informationen ska så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen. Information kan behöva lämnas både skriftligt och muntligt. Region Jönköpings län ställer sig positiv till att detta förtydligas då barn har rätt till information samt vara delaktiga i de beslut som tas.

Förslaget till lag om ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Förslaget i andra stycket, som är nytt regleras samverkan i den specifika situationen att barn medverkar i en brottsutredning med anledning av misstanke om utsatthet för våld. I dessa situationer ska hälso- och sjukvården samverka med Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och socialnämnden. I bestämmelsen regleras även att syftet med samverkan i den nämnda situationen ska vara att bidra till att barnet tillförsäkras trygghet och anpassat bemötande i utredningssituationen samt att barnets behov av insatser från hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska identifieras och tillgodoses.

För att de olika aktörerna i praktiken ska kunna uppfylla sitt ansvar och förverkliga det våldsutsatta barnets rättigheter i den aktuella situationen, och ge insatser som är av god kvalitet, krävs ett välfungerande samarbete, där utgångspunkten för samarbetet är barnets individuella situation och behov.

Samverkan Hälso- och sjukvård och Socialtjänst för barn och unga inom Habiliteringen

Ett dilemma som kan uppstå är den utsatthet barn och unga upplever då de påverkas till umgänge med vårdnadshavare, som kan vara en förövare, efter att ha varit hos ett familjehem en tid. Många barn och unga med kontakt inom Habiliteringen visar exempelvis sömnsvårigheter, ökning av problembeteenden,

svårigheter med toalettbesök efter vistelse hos vårdnadshavare. Dessa fall bedöms inte alltid enligt barnets bästa.

Glapp i lagstiftning gällande unga från 18 år

När det gäller unga vuxna så finns det ett glapp i lagstiftningen som gör det svårt att agera som personal inom Habiliteringen.

Så länge LVU är tillämpligt kan man anmäla missförhållanden till socialtjänsten, men efter det blir det svårt att få hjälp. Även om man inte längre kan betrakta en person som ett barn, rent juridiskt, så hamnar en hel del av de unga vuxna i situationer där de råkar ut för utnyttjanden och ibland rent av tvångsgiftermål. En person med intellektuell funktionsnedsättning har inte alltid möjlighet att själv bedöma om en relation är sund eller destruktiv.

REGION JÖNKÖPINGS LÄN

Thomas Gustafsson
Ordförande i Nämnd för folkhälsa och
sjukvård

Mats Bojestig
Hälso- och sjukvårdsdirektör